

Megistaspis - Nå også i Norge

Samling, tekst og tegninger: Magne Høyberget.

Det oppdages ofte fossiler som hittil har vært ukjente i våre kambro-siluriske avsetninger. Et nytt tilskudd til vår fossile fauna er en trilobitt som hittil har vært sett på som hjemmehørende i Baltikum.

Det er ikke uvanlig å finne trilobitter som er nye for Norge. Det er heller ingen umulighet å finne trilobitter som er nye for verden.

De få gangene det blir publisert nytt stoff om disse dyrene, er det som regel med flere nyoppgdagelser.

Megistaspis (Rhinoferus) hyorrhina er en art som er ny for Norge og det som gjør det spesielt er at denne er funnet i Lysakerleddet i Hukformasjonen (tidligere asaphusskiferen etg. 3cb). Gjennom mer enn 150 år er det blitt innsamlet svært store mengder med trilobitter fra denne lagrekken. Størrelsen på trilobitten tilsier dessuten at den skulle være vanskelig å overse.

Trilobitten tilhører slekten *Megistaspis*, og flere av artene i denne slekten kunne bli meget store. De største kunne bli opptil 40 cm. lange og er dermed av de største vi har i Norge.

Flere andre arter innen slekten er vanlige å finne i våre underordovisike lag.

Noen av disse utviklet en lang «lanse» rettet framover fra panna, og noen hadde en kraftig pigg rettet bakover fra haleskjoldet. Slike utvekster ble sannsynligvis brukt i forsvar.

Megistaspis er en slekt det er skrevet mye om opp gjennom tidene og forskjellige paleontologer har forsøkt med variert hell å dele denne særegne gruppe trilobitter opp i flere slekter og underslekter, arter og underarter. I tillegg er flere av «artene» basert på altfor lite materiale, og sammen har dette ført til et klassifiserings-sammensurium.

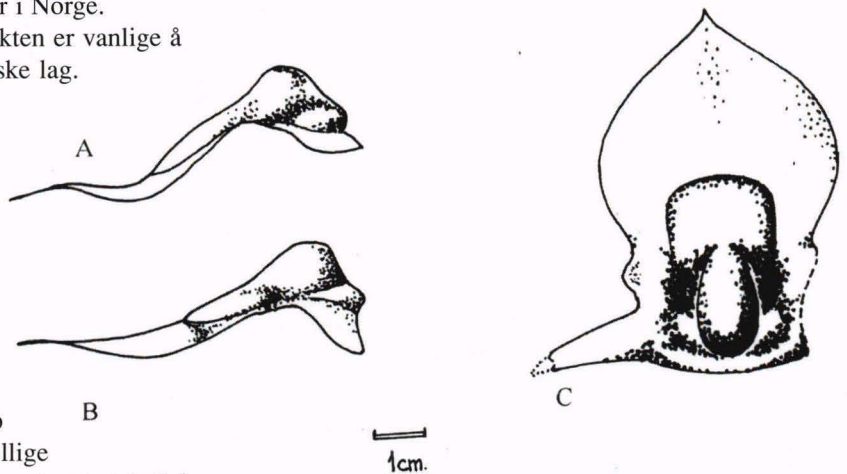
A. Thorshøj Nielsen (1995) har ryddet betydelig

opp i noen av de skandinaviske *Megistaspis*-artene fra underordovicium, og har gitt en beskrivelse av åtte arter fra Hukodden- og Lysakerleddet fra Slemmestad (tidligere Limbatakalken 3ca og Asaphusskiferen 3cb).

Fremdeles gjenstår revisjon av flere arter fra Svartodden- og Helskjærleddet (tidligere Orthocerkalksteinen 3cg med overgangslagene).

Megistaspis (Rhinoferus) hyorrhina, som nå med sikkerhet er funnet i Norge, ble beskrevet av Leuchtenberg i 1843 fra Baltikum.

Schmidt (1906) har gitt en inngående beskrivelse av denne trilobitten, hvor han illustrerer med flere fotografier og tegninger av funn, alle fra Baltikum.

A: Midthode av *M.(R) hyorrhina* fra Baltikum, sett fra siden.

B: Midthode funnet ved Vestfossen. Sett fra siden.

C: Samme som B, sett ovenfra.
Illustrasjon fra Schmidt (1906).

Den svenske paleontologen T. Tjernvik betegner *Megistaspis hyorrhina* med sin elegante «nese» bakerst på hodeskjoldet som den mest iøyenfallende og vanligste trilobittarten i tilsvarende lag fra Öland i Sverige, men er meget sjelden på fastlandet og fraværende i Norge (s.189).

A. Torshøj Nielsen har i sin doktoravhandling på bl.a. Hukformasjonen (1995), avbildet ett stort haleskjold benevnt *Megistaspis (Rhinoferus) cf. hyorrhina* (s. 151). (cf.= bør jevnføres med). Arten ble ikke registrert med sikkerhet, i mangel av funn av det karakteristiske hodeskjoldet.

De siste funn av *M.(R) hyorrhina* er fra Vestfossen i Eiker, Buskerud, og levner ingen tvil om at arten opptrer som en sjeldenhet i Hukformasjonen.

Dette materialet dreier seg om ett dårlig oppbevart midthode, ett godt oppbevart midthode, (fig. B og C, 65 mm. langt) og ett komplett, sammenrullet eksemplar (hodet på dette eksemplaret

måler 31 mm. i lengde).

Dyrets totale lengde, med det illustrerte midthodet, har vært på rundt 20 centimeter.

Fossilene er funnet i fast fjell 2,5 meter over basis av Hukformasjonen.

Referanser:

Schmidt F, 1906: Revision der ostbaltischen Trilobiten. Memoires de l'academie Imperiale des Sciences,

St.Petersburg

Tjernvik, T.E. 1979: Description of the upper portion of the drill-core from Finngrundet in the South Botnian

Bay. Bulletin of the Geological Institution of the University of Uppsala Vol. 8.

Nielsen, A.T. 1995: Trilobite systematics, biostratigraphy and palaeoecology of the Lower Ordovician Komstad

Limestone and Huk Formations, southern Scandinavia. Fossils & Strata No.38.

Trilobitt funn

For vel et år siden ble det gjort et usedvanlig godt trilobittfunn et par hundre meter fra paleontologisk museum. Legg merke til hvor godt detaljer som øyne, ytterskall og pigger er bevart.

Megistaspis (Megistaspidella) sp. funnet øverst i Lysakerleddet Asaphusskiferen ved Munchmuseet på Tøyen, Oslo, i februar 1997. Trillobitten er 9 cm lang. Foto og samling: Magne Høyberget